

منطقه گردشگری کوهستانی دریاچه

بَرم‌فیروز

محمد حسین عباسی
دبیر جغرافیا، قیر و کارزین

هوای تابستانه و چشمه‌های معدنی و پرآب آن سبب شده که از مهم‌ترین مناطق گردشگری تابستانه و زمستانه در جنوب کشور به‌شمار آید. از پدیده‌های جالب و جاذب طبیعی در این شهرستان دریاچه و قلّه بَرم‌فیروز است که دیدن آن شور و شعف خاصی به بیننده می‌بخشد. این دریاچه که از مناطق نمونه گردشگری فارس شناخته شده و به ثبت رسیده است در شمال اردکان در فاصله ۱۴ کیلومتری این شهر و ۹۰ کیلومتری شیراز، در کنار محور اردکان کمهر و آبشار مارگون، در محدوده ارتفاعات زاگرس جنوب شرقی یا زاگرس فارس واقع شده است. مدار ۳۰ درجه و ۱۷ دقیقه شمالی و نصف‌النهار ۵۲ درجه شرقی از مرکز آن می‌گذرد. ارتفاع دریاچه از سطح آب‌های آزاد ۳۳۳۵ متر به‌صورت چاله بسته‌ای است که به وسیله خط‌الرأسی کوتاه و مدور محاصره شده و به نظر می‌رسد در نتیجه یک عملیات فرونشستی ایجاد گردیده است. سطح آن پوشیده از مواد ریزدانه آبرفتی است و در بخشی از این چاله که سطح آن پایین‌تر است آب‌های حاصل از ذوب برف دامنه‌های بلندتر شمالی و کوتاه‌تر جنوب، غرب و شرقی که راه دررو ندارد دریاچه‌ای زیبا و فیروزه‌ای در آن ایجاد کرده است. سطح این چاله پس از ذوب برف در اواسط بهار از علف‌ها و گل‌های کوتاه قد پوشیده می‌شود و چشم‌اندازی زیبا و خاص به وجود می‌آورد، به گونه‌ای که تماشای آن برای طبیعت‌دوستان و کوهنوردانی که سیلان را فتح کرده باشند، دهانه آتش‌فشان خاموش و دریاچه زیبای آن را نداعی می‌کند. سطح آب در دریاچه بَرم‌فیروز نامنظم و بسته به میزان برف باریده، در هر سال متغیر است. به لحاظ وجود مواد ریزدانه و نرم و رسی آبرفتی در اطراف دریاچه، آب آن در اواسط بهار کدر و غیرشفاف است و مناسب آشامیدن نیست. در ایام سرد سال

کلیدواژه‌ها: گردشگری، بَرم‌فیروز

استان فارس یکی از استان‌های جنوبی کشور ایران است که وضعیت ممتازی از نظر جاذبه‌های تاریخی و طبیعی دارد. کشیدگی در عرض جغرافیایی و پراکندگی ناهمواری‌ها سبب تنوع در اقلیم استان شده که خود نمونه کوچکی از اقلیم غالب و متنوع کشور ایران است. به عبارت دیگر در استان فارس، در همه فصول سال، پدیده چهار فصل نمایان است.

استان فارس دارای ۳۱ شهرستان کوچک و بزرگ است. از این میان شهرستان سپیدان در شمال غرب استان از وضعیت ویژه‌ای در پدیده‌های جاذب طبیعی برخوردار است. مرکز آن شهر اردکان در ارتفاع ۲۲۲۵ متری از سطح ژئوئید واقع است و از شهرهای کوهستانی و مرتفع ایران به‌شمار می‌رود. شهر اردکان از سه طرف در کوهستان محصور شده، لذا رشد کالبدی این شهر بسیار کند و فقط از طرف جنوب شرق در حد اندکی امکان‌پذیر است، لذا با کمبود شدید زمین جهت ساخت فضاهای شهری روبه‌روست. اردکان از طریق یک اتوبان درجه ۲ با طول ۷۰ کیلومتر به شهر شیراز وصل می‌شود. این جاده تنها راه ارتباطی مهم شهرستان سپیدان و بخشی از محور کوهستانی شیراز یاسوج است. راه دیگری که از این شهر منشعب می‌شود جاده روستایی اما آسفالت‌ه اردکان به کَمَر (کمهر) است.

این شهرستان با داشتن متوسطه سالانه ۶۰۰ میلی‌متر بارش، عمدتاً به شکل برف، پرباران‌ترین شهرستان فارس است. ریزش جوی به‌صورت برف، خاصه در ارتفاعات بلند شمال غرب آن، امکان ایجاد تنها پیست اسکی برای جنوب کشور را فراهم آورده و اعتدال

مخصوصاً زمستان به علت افت شدید دما چاله کاملاً به زیر برف می‌رود و اثری از آن دیده نمی‌شود. در اواسط بهار، وجود چشمه‌ای در جوار دامنه شمالی و همچنین جویبارهای باریک ناشی از ذوب برف در گوشه گوشه آن، جلوه و لطافت خاصی دارد که چشم هر بیننده را خیره می‌کند. از نیمه دوم اردیبهشت تا اواخر خرداد سطح آب دریاچه به حداکثر می‌رسد و رشد بهاری گیاهان، همزمان با کاهش سرما، زیبایی دریاچه را دوچندان می‌کند. هر سال، در آخرین هفته اردیبهشت، کوهنوردان فارس به مناسبت اولین صعود گروه ایرانی به قله اوست، در این محل جمع می‌شوند. این در روزهایی است که به علت تابش آفتاب بر دامنه‌های جنوبی، برف‌ها زودتر آب می‌شوند. البته دامنه‌های شمالی که شدت تابش آفتاب بر آن‌ها کمتر است همچنان از برف نسبی پوشیده می‌مانند. همان‌طور که اشاره شد، در زمستان، چاله مملو از برف می‌شود و سطح آن کاملاً یخ می‌زند. در ضلع شمال دریاچه برم فیروز و در فاصله ۳ کیلومتری آن، قله معروف برم فیروز یا بهتر بگوییم «قله فیروز» با ارتفاع ۳۶۵۰ متر در مجموعه کوهستانی دنا واقع شده است. برای صعود به قله فیروز ابتدا باید از قله قلات گرد گذشت و سپس به قله رسید. قله‌های میون قلات و مروارید از قله‌های معروف منطقه‌اند که با سه گردنه از یکدیگر جدا می‌شوند. قله زیبای رنج نیز با ارتفاع ۳۹۶۰ متر در شمال دریاچه نمایان است که پس از کوه بل اقلید بلندترین قله استان فارس است. تشکیلات زمین‌شناسی این منطقه جوان و منطبق بر پلاتفرم زاگرس است. سازند اصلی منطقه رسوبی از نوع آهکی (کلسیم و کربنات) است و مارن (سیلیس و آهک) نیز در آن دیده می‌شود. جهت چین‌ها عموماً شمال غربی - جنوب شرقی است. چین‌خوردگی‌ها همه جوان و مربوط به ترشیری (دوران سوم) است. به لحاظ وجود سرمای شدید و یخ در زمستان، هوازدگی فیزیکی و وجود آب فراوان و اکسیژن، هوازدگی شیمیایی نیز به خوبی صورت می‌گیرد که نتیجه این فرایند پیدایش خاک در بخش کوهستان است.

مسیرهای دسترسی به دریاچه برم فیروز متعدد است ولی فقط ۲ مسیر بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد: ۱. مسیر صعود از دشت سه چاه واقع در جاده پیست اسکی پولاد کف. در این مسیر، پس از رسیدن به شهر اردکان، از طریق جاده کمهر به طرف پیست اسکی پولاد کف. می‌رویم و از دشت سه چاه مسیر صعود را شروع می‌کنیم. در این مسیر پناهگاه برم فیروز نیز وجود دارد که جهت صعود زمستانه مناسب است. این مسیر کم‌شیب است و از دشت‌های زیبایی می‌گذرد ۲. مسیر راهدارخانه و دشت شکرک که در ۱۱ کیلومتری جاده اردکان به کمهر، بعد از راهدارخانه در شمال جاده و یا از روبه‌روی پیست اسکی پولاد کف شروع می‌شود. مسیری کوتاه و نرمال است ولی شیب آن از مسیر شماره ۱ بیشتر است. از این مسیر می‌توان با زمانی کمتر از ۲ ساعت مستقیماً به دشت

برم فیروز و دریاچه رسید. این مسیر دارای دو چشمه است؛ یکی ابتدای مسیر در ارتفاع ۲۸۹۰ متری است و چشمه دوم کمی بالاتر واقع شده است. خوبی این مسیر به لحاظ صاف بودن و کم شیب بودن و گلی بودن مسیر است، به طوری که از این مسیر با اسب، الاغ، موتورسازسی بلند و حتی دوچرخه می‌توان به دریاچه رسید. یکی از زیبایی‌های مسیر دوم پوشش گیاهی منطقه است که شامل گیاهان بوته‌ای خاردار، گون و گل لاله واژگون، حسرت، فرفیون و پونه کوهی، پیاز وحشی، جاشیر و گیاه معروف و خوش طعم بن‌سرخ می‌شود و بازدیدکنندگان را دست خالی به منزل باز نمی‌گرداند. در زمستان، سرمای شدید و برف و یخبندان امکان پیدایش و رشد درخت و حتی درختچه را در این ناحیه از بین برده است. لذا در تابستان، سایه جهت پناه گرفتن از تابش سوزنده آفتاب کم است. منطقه مزبور محل بیلاق عشایر قشقایی است که در فصل تابستان در آن اتراق می‌کنند و وجودشان جهت صعودکنندگان نعمت است زیرا در صورت وقوع حادثه امکان استفاده از الاغ یا دیگر کمک‌های آنان وجود دارد. صعود در زمستان به علت سرمای شدید و یخبندان مستلزم داشتن راهنما و امکانات خاص و مهارت کوهنوردی است، ولی در بهار و تابستان که برف‌ها آب می‌شود و سرما وجود ندارد برای همگان صعود امکان‌پذیر است. در این فصل، به لحاظ غلظت کم مولکول‌های هوا و تابش شدید آفتاب در ارتفاع، همراه داشتن کلاه و عینک آفتابی، لباس گرم، جعبه کمک‌های اولیه و... کاملاً ضروری است. همچنین به علت برخورداری نبودن منطقه از هیزم همراه داشتن اجاق گاز کوهستان کمک بزرگی است. برپایی چادر در کنار دریاچه برای استراحت و محفوظ ماندن از باد و تابش آفتاب امکان‌پذیر است و صعود را رویایی‌تر می‌کند. همراه داشتن و استفاده از قایق بادی نیز، جهت گشت‌زنی در دریاچه به اتفاق خانواده، مفرح و شادی‌بخش است. نکته جالب توجه در صعود بهاری عدم تأثیر کاهش اکسیژن در ارتفاع است، لذا امکان صعود گروه‌های سنی مختلف چون کودکان و سالخوردگان علاقه‌مند وجود دارد. عامل فوق امکان استفاده از انواع خوراکی‌ها را در کنار دریاچه میسر ساخته است. امکانی که در صعود به سبلان مشکل و تقریباً غیرممکن است. همراه داشتن آب آشامیدنی، تنقلات شور و ترش و مواد انرژی‌زا چون خرما ضروری‌ست؛ زیرا کاهش میزان آب بدن و سدیم در صعود طبیعی است. در صورت رعایت حفظ محیط زیست توسط کوهنوردان محیط دریاچه لطافت بیشتر و جلوه خاصی از یک طبیعت بکر ارائه می‌دهد. خستگی‌ها و گرفتاری‌های روزمره ناشی از زندگی در جوامع شهری صعود به محیطی ساکت و زیبا چون دریاچه برم فیروز را ایجاد می‌کند. به امید صعود همه علاقه‌مندان! گروه کوهنوردی شهرستان قیر و کارزین فارس. صعود: جمعه ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۴. ساعت شروع ۸:۳۰، صعود به دریاچه ساعت ۱۰:۳۰، از طریق مسیر راهدارخانه.

تصویر شماره ۲ ابتدای مسیر حرکت. بعد از راهدارخانه

تصویر شماره ۳ پوشش گیاهی امتداد مسیر

تصویر شماره ۴ لاله واژگون در ابتدا و میانه مسیر دریاچه

تصویر شماره ۵ بخش شرقی و جنوبی دریاچه برم
فیروز در حالی که پوشیده از برف است

تصویر شماره ۷ موقعیت قله‌های قلات گرد فیروز و
مروارید در شمال دریاچه